

Morze, nasze morze (1925)

muzyka i słowa: Adam Kowalski

Polska pieśń hymniczna, związana z polską Marynarką Wojenną oraz polityką morską II RP. Słowa i muzykę na przełomie lat 20-30 XX wieku napisał oficer oświatowy Wojska Polskiego kapitan Adam Kowalski ¹.

Nota historyczna

Okręt ORP Krakowiak od dziobu.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Polska Marynarka Wojenna walczyła w II Wojnie od pierwszych minut tego konfliktu. Okręty ewakuowane na Zachód wzięły udział w walkach na Morzu Północnym, w kampanii norweskiej i w kampanii francuskiej (wspierając ewakuację Dunkierki). Dzięki staraniom polskiego Rządu oraz brytyjskiej pomocy już w 1940 roku polską banderę podniosły kolejne okręty – niszczyciel „Piorun” oraz niszczyciele eskortowe „Krakowiak”, „Kujawiak”, „Ślązak”. „Polskie okręty od początku wzięły udział w największym i najdłuższym morskim starciu II Wojny Światowej – Bitwie o Atlantyk. Walczyły w niej broniąc strategicznie ważnych szlaków zaopatrzeniowych, bez których nie przetrwałaby Anglia i niemożliwa byłaby późniejsza ofensywa aliantów. Wielki wysiłek naszej Marynarki Wojennej to udział w prawie wszystkich większych operacjach na tym akwenie, setki patroli i eskortowanie 787 konwojów. Polskim „koniem roboczym” w tych zmaganiach był niszczyciel „Błyskawica” ², która walczyła ona na Atlantyku w latach 1940-42 oraz 1944-45. Osłaniała konwoje atlantyckie i islandzkie, eksportowała m.in. sławny

¹ Adam Józef Kowalski (ur. 23 grudnia 1896 w Rzeszowie, zm. 3 marca 1947 w Edynburgu) – kapitan administracji Wojska Polskiego II RP i Polskich Sił Zbrojnych, legionista, dziennikarz, poeta, redaktor „Żołnierza Polskiego” i „Polski Zbrojnej”. [Strona na Wikipedii](#)

² ORP Błyskawica – polski niszczyciel (według nazewnictwa okresu dwudziestolecia międzywojennego – kontrtorpedowiec), jeden z dwóch zbudowanych okrętów typu Grom, wprowadzony do służby w Marynarce Wojennej w 1937 roku. Uczestniczył w działaniach II wojny światowej od pierwszych do ostatnich dni walk w Europie, operując na Atlantyku, Morzu Północnym i Morzu Śródziemnym. Brał udział między innymi w kampanii norweskiej i ewakuacji Dunkierki, bitwie o Atlantyk, operacjach „Torch” i „Overlord” oraz bitwie pod Ushant. Działalność operacyjną u boku aliantów zakończył udziałem w operacji „Deadlight”. W maju 1946 został przejęty przez Royal Navy, pod polską banderę powrócił 1 lipca 1947 roku. [Strona na Wikipedii](#), [Artykuł w Muzeum MW](#), [Artykuł na Wojsko-Polskie](#), [Artykuł w Narodowym Muzeum Morskim](#), [Artykuł na Opisy Broni](#), [Błyskawica – legenda okręt \(film na YT\)](#), [ORP Błyskawica – film archiwalny \(YT\)](#), [ORP Błyskawica – naval legend \(YT\)](#)

ŚPIEWNIK NIEPODLEGŁOŚCI

transatlantyk „Queen Elisabeth” oraz lotniskowiec „Eagle”. Epicką akcją „Błyskawicy” było wsparcie obrony przeciwlotniczej miasta i stoczni Cowes przed masowymi nalotami niemieckich bombowców (4-5 maja 1942). W drugiej turze na Atlantyku i Morzu Północnym „Błyskawica” po starciu chroniła konwoje, ale też walczyła z niemieckimi okrętami (bitwa pod Ushant 8-9 czerwca 1944) i aż do końca wojny polowała na u-booty. W walkach na Atlantyku wzięła również udział nestorka wśród polskich niszczycieli – „Burza”³. Jej załoga odznaczyła się m.in. przy akcji ratunkowej płonącego transatlantyka „Empress of Britain”. Kiedy okazało się, że „Burza” ma problemy ze statecznością w czasie atlantyckich sztormów przesunięto ją do działania na Morzu Irlandzkim i wokół Wysp Brytyjskich. W 1942 roku, po przebudowie na eskortowiec, „Burza” ponownie była przydzielana do osłony konwojów oceanicznych. Odznaczyła się m.in. eskortując konwoje HX-217 (grudzień 1942) oraz ON-166 (luty 1943). W październiku 1943 roku polski niszczyciel wziął udział w Operacji „Alacrity” (utworzenie alianckich baz na Azorach). Po koniec roku „Burza” działała bardzo aktywnie osłaniając konwoje do sowieckiej Rosji oraz do Gibraltaru. 2 kwietnia 1944 roku ze względu na zużycie mechanizmów zasłużony okręt został oficjalnie przeniesiony do rezerwy. W latach 1940-42 (z krótki przerwami) na Atlantyku walczył również nowy nabytek polskiej floty – niszczyciel ORP „Piorun”⁴. Eskortował konwoje, zwalczał okręty podwodne, ale światową sławę zyskał epicką akcją w czasie pościgu za niemieckim pancernikiem „Bismarck”. 26 maja 1941 wykrył próbujący wyrwać się z okrążenia pancernik i mimo fatalnej pogody przez godzinę utrzymywał z nim kontakt bojowy. „Piorun” służył w eskorcie transatlantyckich konwojów do grudnia 1942 roku, kiedy to został przeniesiony do głównych sił brytyjskiej floty w bazie Scapa Flow, z której osłaniał konwoje do Murmańska. W 1943 przez kilka miesięcy walczył na Morzu Śródziemnym. Do służby na Atlantyku powrócił 19 stycznia 1944 roku. Żmudna rutyna służby eskortowej była przerywana m.in. udziałem w

³ ORP Burza – polski niszczyciel (według nazewnictwa okresu dwudziestolecia międzywojennego kontrtorpedowiec) typu Wicher. Wraz z bliźniaczym niszczycielem ORP „Wicher”, stworzył załóżek Dywizjonu Kontrtorpedowców. W okresie międzywojennym odbył liczne wizyty w wielu portach nadbałtyckich, reprezentował też Marynarkę Wojenną RP na rewii morskiej w Spithead przy okazji koronacji Jerzego VI. Tuż przed wybuchem II wojny światowej został skierowany do Wielkiej Brytanii w ramach planu „Peking”. Uczestniczył w kampaniach norweskiej i francuskiej, a także w bitwie o Atlantyk, prowadząc działania patrolowe oraz w eskorcie konwojów. W 1944 roku jednostka została wycofana do rezerwy, pełniąc w tym czasie funkcje okrętu szkolnego i bazy dla okrętów podwodnych. Po wojnie sprowadzony w 1951 roku do Polski, po remoncie i przebudowie pełnił służbę jako okręt obrony przeciwlotniczej. [Strona na Wikipedii](#), [Artykuł na Muzeum MW](#), [Artykuł na Warships](#), [Artykuł na Magnum-X](#)

⁴ ORP Piorun (G65) – brytyjski niszczyciel typu N, zwodowany 7 maja 1940 roku w stoczni Johna Browna w Clydebank jako HMS „Nerissa” (G65). 4 listopada 1940 roku został przekazany polskiej Marynarce Wojennej w zamian za utracony pod Narwikiem niszczyciel ORP „Grom”. W trakcie bitwy o Atlantyk uczestniczył w eskortowaniu 81 konwojów, wziął też udział w operacjach „Halberd”, „Husky”, „Tungsten”, „Neptune” oraz „Deadlight”. W maju 1941 roku wziął udział w operacji przeciw pancernikowi „Bismarck” – w nocy z 26 na 27 maja przez ponad godzinę utrzymywał kontakt bojowy z niemieckim okrętem liniowym i pod ogniem przeciwnika naprowadził nań pozostałe okręty alianckie. Uczestniczył w zwycięskich bitwach pod Ushant i pod Jersey. W 1946 roku został zwrócony brytyjskiej marynarce wojennej, w której do 1955 roku służył pod nazwą HMS „Noble”. [Strona na Wikipedii](#), [Artykuł na Polskie Radio](#), [Artykuł na IPN](#), [Artykuł na Polska Zbrojna](#), [Artykuł na Polska Morska](#), [Bismarck kontra ORP Piorun \(YT\)](#), [„I am a Pole” The Legend of Piorun \(YT\)](#)

ŚPIEWNIK NIEPODLEGŁOŚCI

Operacji „Tungesten” (zniszczenie pancernika „Tirpitz”) oraz w Operacji „Neptune” (osłona lądowania w Normandii). Do końca wojny „Piorun” patrolował Zatokę Biskajską i Kanał la Manche, wspierał francuski ruch oporu oraz eskortował na trasach oceanicznych wielkie transatlantyki.

Działo 4,7 cala QF Mark IX niszczyciela ORP Piorun. Źródło: Imperial War Museums

Krótką i tragiczną kartę w Bitwie o Atlantyk zapisał najmłodszy polski niszczyciel – ORP „Orkan”. Służył na oceanie od stycznia do lipca i od września do października 1943 roku. Między 5 i 10 lipca odbył misję do Gibraltaru, skąd przywiózł trumnę ze zwłokami generała Sikorskiego. Po powrocie na Atlantyk 8 października 1943 ORP „Orkan” został trafiony torpedą z U-378. Na skutek eksplozji i fatalnie prowadzonej akcji ratunkowej zginęło 178 polskich marynarzy. Była to największa jednorazowa strata naszej Marynarki Wojennej w czasie II Wojny Światowej.

Na Atlantyku walczyły również niszczyciel eskortowy ORP „Krakowiak”⁵. Służył tutaj z przerwami od lipca 1941 roku. W 1943 roku bardzo aktywnie walczył na Morzu Śródziemnym, a rok później w osłonie lądowania w Normandii. Na Atlantyku służył jego bliźniak – ORP „Kujawiak”, który eskortował 4 konwoje oceaniczne. Krótka, ale pięknie walczył w Bitwie o Atlantyk niszczyciel ORP „Garland”. Od 6 października 1942 do końca maja 1943 roku eskortował ogółem 11 oceanicznych konwojów.

Zmagania na Oceanie Atlantyckim były największą ciągłą morską kampanią w historii. Toczona na gigantycznych przestrzeniach, w skrajnie ciężkich warunkach, była wyjątkowo surowym egzaminem, także dla naszych marynarzy. Bez zwycięstwa na Atlantyku nie byłoby możliwe alianckie zwycięstwo w Europie.

⁵ ORP Krakowiak – polski niszczyciel eskortowy z okresu II wojny światowej, brytyjskiego typu Hunt II, wydzierzawiony przez Polską Marynarkę Wojenną od rządu Wielkiej Brytanii. Był pierwszym niszczycielem eskortowym typu Hunt II przekazanym Polsce. Do 10 lipca 1941 miało miejsce szkolenie załogi. Następnie brał udział w osłonie konwojów, w tym konwojów atlantyckich, patrolach oraz działaniach zespołów floty. Pod koniec grudnia 1941 wziął udział w operacji Anklet – rajdzie sił brytyjskich na niemieckie stanowiska na Lofotach. Podczas wojny kilkakrotnie walczył m.in. z niemieckimi ścigaczami torpedowymi. W 1943 działał na Morzu Śródziemnym, m.in. w lipcu wspierając ogniem lądowanie na Sycylii (operacja Husky), a w czasie bitwy o Dodekanez 1943 w nocy 10/11 listopada 1943 wraz z niszczycielami HMS „Petard” i HMS „Rockwood” bombardował Kalimnos. W czerwcu 1944 roku uczestniczył w inwazji w Normandii. 10–11 czerwca 1944 roku wraz z innymi okrętami alianckimi wziął udział w walce z niemieckimi ścigaczami na kanale La Manche. [Strona na Wikipedii](#), [Artykuł na Polskie Radio](#) [Artykuł na Muzeum MW](#), [ORP Ślżak i ORP Krakowiak](#)

Analiza tekstu utworu

„Morze nasze morze” znane jest w trzech wersjach, z których każda ma dwie zwrotki oraz refren. Pierwsza zwrotka jest przedstawieniem bohaterów pieśni – polskich marynarzy. Przez szczególnie rygorystyczny dobór kadr byli oni elitą polskich Sił Zbrojnych. Bardzo wysokie wymagania, jeżeli chodzi o stan fizyczny i ogólną kondycję, w oczywisty sposób preferowały młodych („każdy z nas jest młody”) o doskonałym zdrowiu. Zgodnie z potoczną praktyką marynarzy niezależnie od wieku zwano „wilkami morskimi”, co miało podkreślać ich doświadczenie. Jako „strażnicy Wielkiej Wody” marynarze strzegli polskiego dostępu do morza, który dla odrodzonego państwa miał strategiczne znaczenie. Druga zwrotka to jednoznaczna deklaracja woli walki w obronie „polskiego okna na świat” – miasta i portu Gdynia. Trzeba w tym miejscu przypomnieć, jak wielką rolę odgrywała budowa Gdyni w oficjalnej narracji tożsamościowej II Rzeczypospolitej. Była to z jednej strony największa strategiczna inwestycja. Z drugiej obiekt narodowej dumy i dowód na to, że odrodzona Polska może z sukcesem przeciwstawić się gospodarczej presji tak potężnego przeciwnika jak Niemcy. Gdynia była hasłem łączącym Polaków bez względu na różnice polityczne, tak samo jak obrona polskiego wybrzeża. Refren „Mamy rozkaz Cię utrzymać” brzmi w tym kontekście jak żołnierska przysięga, zapowiadająca bezwzględną walkę na śmierć z każdym, kto spróbuje odepchnąć Polskę od morza. Szczególnego znaczenia „Morze nasze morze” nabrało wraz z wybuchem wojny, kiedy to „strzec” i „lec” stały się już nie tylko figurami poetyckimi, ale realną drogą polskich marynarzy. Dzisiaj pieśń ta kojarzona jest przede wszystkim właśnie z „czasem walki”, a nie „czasem budowy”.

Opracował: Piotr Pacak